

كوردو دهستووور

پرسيارى ئالاي نازادى و وه لامى رۆشنييران

ئا: ناسۆ- رۆژنامهى ئىيوه نىد

رهئوف رهباتى

پرۆژهى دهستورى كوردستان تائىستاش گفتمگوى له سه ر دهكرىت، ئەم گفتمگويانه ش له مه موو شتيك زياتر پىيوستن بۆ خالندانان له سه ر كه موكوپيه كانى دهستووور ئو خه وشانهى تتيكه وتوون، ئه وهى له و گۆشه يه دا ده يوئنه وه هه رجارهى راي رۆژنامه نويسيكه

ئالاي نازادى: له ماددهى (23) له دهستورى هه ريئى كوردستاندا هاتوه كه له هه لبژاردنه كانى په رله مانى كوردستانو ئه نجومه نى خۆجئى رۆژه يه ك بۆ ژنان ته رخا ن بكرىت، ئايا ئەم خاله ناكۆك نيبه له گه ل ماددهى (21) كه دان به يه كسانى ژن و پياو دا ده نئيت؟

رهئوف رهباتى: به لاي منه وه ماددهى 23ى دهستورى هه ريئ پيچه وانەى ماددهى 21 نيبه، له به ره ئه وهى ده ستني شان كردنى پرۆژه ي ئافره تان بۆ ئه نجومه نه كانى شاهروانى و پارێژگا .. شتيكه و مافى يه كسانى ئافره تان و پياوان شتيكى ديكه يه، ئو نيسي به په يوه ندى هه يه به هه لومه رج و واقعي هه ريئ و هه لومه رج ه سياسي و كۆمه لايه تى و كلتور يه وه . به ديوئكى ديكه شدا په يوه ندى هه يه . به ئاست و تواناي سياسي و فكري و مەعريفى ئافره تانه وه كه تائىستا وه ك پىيوست ئافره تان خۆيان نه يان توانيو ه يان نه يانويستوه پرۆژه كه ي خۆيان ته كميله بكه ن و فشارى جدى و عمه لى خۆيان بكه ن به پارسه نگی ته و او كړدى پرۆژه ي به شداربو ئيان ..

ئالاي نازادى: يه ك له كيشه كانى ده ستور ئه وه يه به زمانى بياگانه نوسراوه ، ئايا ئەمه تاجه ند كه موكوپيه و راي تو له و باره وه چۆنه ؟

رهئوف رهباتى: پيم وانيه نوسينه وهى دهستورى هه ريئ ته نها به زمانى عه ره بى بنوسرى ته وه . له م مه سه له يه دا په له نه كرىت باشته ر، چونكه من دلنيام به زمانى شيريني كوردى دنوسرى ته وه و نوسراو يشه له زور رۆژنامه و گۆڤار و ناميله كا دا بلاكروا وه ته وه له به ره ئه وهى له هه ريئى كوردستاندا پيكا ته ي زمان و كلتور و ئه تنيه جيا وازه كان و جوديان هه يه . به و زمانه شه دنوسرى ته وه و ده خرى ته به رديده ي خوي نه رانى و ده چي ته ئيوه ند ه سياسي و رۆشني بى و ئه كا دي مى و كلتور يه جيا جيا كان .

ئالاي نازادى: له ره شه نوسى ده ستوردا زا راره و ئاره لئا و به كاره اتوه وه ك كوردستانى عيراق و اتا كوردستان به رووتى

به كار نه ه يئ نه راره، ئايا نه ده كرا با شورى كوردستان به كاره اتبا يا به ته نها كوردستان بۆ ئه وهى نه بينه به شيك له عيراق؟

رهئوف رهباتى: ئيمه ده بئيت واقعي و ئه قلانيانه بىر له م جوړه پرسانه بكه ي نه وه . ئيمه هه ريئ ميكي ن له چوارچي وهى عيراقدا . به پيى ده ستور جار ي سه ره به خوي مان نه دا وه، به لكو قبولى سيسته ميكي فيدراليمان كردووه له عيراقدا . له به ره ئه وه هيج سه ير و عه جيب نيبه ئو جوړه ئاره لئا و موراديفانه به كاربه ئنين . كه واته هوكاره كه ي له به رچا وگرتنى هه لومه رجى سياسي و خواست و ئيراده ي ناوچه يى و ئيوه وه له تي به . نه ك هه زخواست و ئيراده ي عيراقچي ئى . ئيمه هه لومه رجى سياسي كه ي ئه مۆ فه رزى ده كا ت به سه رماندا، هينده ي كه كوردستانين هينده شه به ئاگابى ن له وهى كه له عيراقيشدا ده ور و كار يگه ريتى خۆمان هه يه، ئه مه شه به و مانايه نا كه ئيمه عيراقچى بىن، به لكو به و مانايه ي كه تائىستاش هه ر ه او مالين !! خه ونى ديكه شمان ده بئيت، به لام ئه وكيش بۆ هه لومه رجى گونجاوى خۆى هه لده گر ين ..

ئالاي نازادى: ناوه يئنانى توركمان و ئاشورى و كلدان به نه ته وه چۆن ليكه ده ي ته وه ؟

رهئوف رهباتى: بۆ وه لامى پرسيا ره كان ... من پام وايه و بپواشم پيئيه تى كه شتيك نيه به ناوى كه مه نه ته وايه تى ئو ته عه ريفه يه ي ئيوه بۆ نه ته وه باستان كردووه هه مان ته عريفه ده بئيت بۆ توركيك و عه ره بئىك و ئه رمه نيك و كلدو

ئاشوریهکی بهکاربهنن ئهوانیش نهتهوهن و بهشیکن له گهلانی کوردستان، چونکه له میژوو له خهبات و له کلتور و له جزوری ئه م خاک و خه لکهدا بهشدارن که پئی ده لاین (کورد و کوردستان) پاشان له بیرتان نه چیت .. (گهل) واته (شعب) هه میسه گه وره تره له پیکهاته و ترکیبهی (نهتهوه) واته (قوم) بویه هیچ کیشهیهکی سیاسی و یاسایمان بۆ ناخولقییت به پیچهوانهوه پیوسته کیشه سیاسی و یاساییهکانی ئهوانیش بگریته ئهستوو بۆیان چارهسهریکهین.

ئالای ئازادی: سهره پای بوونی کهموکوری لهدهستوردا ، بهلام جیبهجیکردنی ئهوه دهستوره کاریکی پۆزه تیفه ئایا زهمانهتی جیبهجیکردنی ههیه؟

په ئوف پهباتی: له هه موو جیهاندا و له نیو دهسه لاته سیاسی و ئیداریه جیا جیاکاندا ته رجومهی تهواوی مادهه و بریگهکانی دهستور بهستراوهتهوه به ئیرادهی سیاسی و کۆمه لایهتی و کلتوری خه لکهکهوه لهسه ر و هه موویسهوه بهستراوهتهوه به خواست و نیاز و ئیرادهی دهسه لاتی سیاسییهوه که پیوسته به پشت به ستن به ژیا نی مهدهنی و موئه سه ساتی و ئیرادهی یاسا دۆستییهوه، جیبهجیکریت .. پاشان مومکین نیه خه لک به پئی مادهه دهستوریهکانی هه ریم ماف پارێزراوییت و ئازادییهکان و ژیا نی بۆ دابین کراییت، به لام گوێزایه لی ته رجومهی دهستور نه بییت، بویه من دلنیام ئه م هه ریمه ده بییت به هه ریمی یاسا پاریزی و بریاری عه قلا نی و خواستی پیشخستن و پیشکه وتنی دیموکراسی، چونکه ئیرادهی تهواو هه یه بۆ ئه و پرسانه و هه میسه ش لایه نی ئیراده مرۆفدۆستییهکان، بلن دتریوون له لایه نی یاسا شکینه په رش و بلاوهکان.

حه سه ن جه باری

پرۆژهی دهستوری کوردستان تانیستاش گفتوگۆی لهسه ر ده کریت، ئه م گفتوگۆیا نه ش له هه موو شتیگ زیاتر پیوستن بۆ خالدا نان لهسه ر کهموکوریهکانی دهستورو ئه و خه وشانهی تیکه وتوون، ئه وهی له و گۆشه یه دا ده یخویننه وه هه رجاره ی رای رۆژنامه نویسه که .

ئاسۆ: له مادهه ی (23) له دهستوری هه ریمی کوردستاندا هاتوو ه که له هه لیژاردنهکانی په رلهمانی کوردستان و ئه نجومه نی خۆجی ریژه یه ک بۆ ژنان ته رخا ن بکریت، ئایا ئه م خاله نا کۆک نییه له گه ل مادهی (21) که دان به یه کسان ی ژن و پیاو دا ده نییت؟

حه سه ن جه باری: ده رباره ی دهستوری هه ریمی کوردستان، له م سه رویه نده دا که ته رح کراوه، بیروبوچۆنی زۆر هه لده گریت، به لام وه کو بنه مای کاره که له رووی یاسایی و سیاسییه وه به کاریکی چاکی ده زانم بۆ ئه م قۆناغه، وه لئ ده رباره ی ئه م خاله که باستان لیوه کردوو، په نگه ئه و (ئیزدواجیهت) ببینریت، پیم وایه بۆ ئه وه ی واقیع بین و دوور بین له دروشمبازی، چونکه هه لومه رچی سیاسی و ئابووری و کۆمه لایه تی له کوردستان جیاوازه له گه ل ولاتانی دیکه، بۆ ئه م قۆناغه 25% به حاله تیکه ته ندروست ده زانم ... وه لئ پاش ئه وه ی سه قامگیری باشتر دروست ده بییت و کوردستان زیاتر به ره و پیشه وه بچیت له رووی ئابووری و سیاسییه وه، ئه وکات ده توانریت پیوه ره کان یه کسان بییت، چونکه ئه م باسه په هه ندیکی فه لسه فی و مرۆفایه تیشی تیدا یه که په یوه سه ته به وشیا ری تاکه کانه وه، پیشکه وتنی کوردستانه وه ...

ئاسۆ: یه ک له کیشهکانی دهستوره ئه وه یه به زمانی بیگانه نوسراوه ، ئایا ئه مه تاچه ند کهموکورتیه و رای تۆ له و

بارهوه چۆنه؟

حهسن جهباری: ئیمه مه بهستمان قسه له سهه دهستوریکی باش بکهین با قسه له سهه ریژمان و رینووس بکهین؟! پیم وایه له م قۆناغه دا، گرنه ئیمه دهستورمان نه بیته و پاشان دهکریته ورده کاری دیکه بکهین، خۆشتان دهزانن کارلیکردنی که لتووری بیگانه هه بووه به سهه ئیمه وه و ئه و سه رکرده سیاسیانه که ئه مرق به شداری دهکن له په سم کردنی سیاسهت به جۆریک له جۆرهکان وهکو هه فردیکی دیکه کارلیکردنی که لتووری له زمان، به تاییهتی زاله به سهه رینووسیان و به ووردتر قسه بکهین هه موو ئه وانهی به شداریبون له په شنووس دهستوردا، زیاتر به زمانی عه ره بی خۆیندنیا ته و او کردووه، ئه مهش بپواناکه م ئیشکالیهت بیته دهکرا به شیوه یهکی باشتر وه ریگی پدییته، بۆیه به پڕوای ئیمه ئه مه ئه وه ناگه یه بیته که ئیمه پاشکۆبین، نابیته به پڕوانینیکی (شۆفیتهی و توند) ته ماشای ئه م مه سه له یه بکهین، به مه زنده ی ئیمه ناوه پۆک و به ند و په ره گرافه یاساییهکان گرنه و چۆن دهکریته له واری کرداریدا پراکتیزه بکریته.

ئاسۆ: له ره شنوسی دهستوردا زاراوو ئاوه لئاو به کارهاتووه وهک کوردستانی عێراق و اتا کوردستان به رووتی به کارنه هینراوه، ئایا نه دهکرا باشوری کوردستان به کارهاتبا یا به ته نها کوردستان بۆ ئه وهی نه بیته به شیکی له عێراق؟

حهسن جهباری: تاوهکو ئیستا به شیوه یهکی په سمی و سیاسی ئیمه له چوارچۆیهی (عێراقی فیدرالی دیموکراتی) دهژین، و اتا ده مانه ویت له چوارچۆیهی ئه و عێراقدا بژین، ئه گه ر عێراق له ئاینده چاره نوسی سیاسی شیوه و شیوازکی دیکه بوو ئه و کات دهکریته به پیتی ئه و (واقع)ه کورد پاشگر بۆخۆی به کارنه هیننیت، نابیته خۆیندنه وه و په سیاره کانمان سۆز ئامیزین، به لکو ده بیته هه لئینجراوی (واقع)ی سیاسی بیته، چونکه په سیارهکان له سهه (دهستور)ه که به دایکی یاساکان ده ناسرینیت.

ئاسۆ: ناوه یێنانی تورکمان و ئاشوری و کلدان به نه ته وه چۆن لیکه ده یته وه؟

حهسن جهباری: ده رباره ی ئه م گوزارشته ی له دهستور هاتووه به پڕوای من ده رهاویشته ی ئه مپۆی زه مه نی جیهانگیری و دیموکراسیهت، چۆن خۆمان به نه ته وه ده زانین ده بیته خه لکی دیکه شه به نه ته وه بزاین، بوونی ئه م جۆره گوزارشته بۆ خۆمان و خه لکی دیکه نیشانه ی کراوه دوورکه و ته وه یه له (شۆفیتهی و ده مارگیری) که خۆمان زۆر سه ره گه ردان بووین پیم وایه .

ئالای ئازادی: له سهه په رسی شوینی دین له ده ولته دا، رات چیه ئایا دهستوری هه ریم توانیوه تی هاوسهنگی رابگریته؟

حهسن جهباری: خودی خۆم له گه ل ئه وه دام، که ده بیته ده ولته کاری خۆی بکات و ئاینیش کاری خۆی بکات و جیا کردنه وهی کاروباری ده ولته و هوکمرانی کاریکی زۆر گرنه و پڕ بایه خه وه، دهکرا له دهستوردا ئاماژه بکرایه به وهی ریژ له هه موو ئاینهکان ده گیریته و پئویسته نه بوو تیکه لاوکردن هه بیته، چونکه ئه وکات بۆمان پوون ده بۆوه، که ته نیا یاسا جیگه ملکه چ بوون، نهک وه ها بکهین مرۆقهکان له نیوان دوور به ره شدابن شه رع، یاسا و ئه مهش له ئاینده دا ئیشکالیهتی زۆرمان بۆ دروست دهکات.

ئاسۆ: تا چه ند له و باوه ره دایته دهستور جیبه جی بکریته؟

حهسن جهباری: هه رکاریک، که دهکریته ده بیته زه مینه ی بۆ فه راهه م بکریته، ئیمه هه ره هه موومان (کورد، عه ره ب، تورکمان...) له عێراقی کدا ژیاوین (سته مکار و پڕیاره کانی، جیگه یاسای گرتبۆوه، بۆیه ده بیته کار بۆ ئه وه بکهین ملکه چ بوون بۆ یاسا به پراکتیکی جیبه جی بکریته و، ده بیته پيش هه موولایهک حزبی و لایه نه سیاسیهکان ملکه چ بن بۆ یاسا، هه موومان له به رده م یاسا ملکه چ بین و ده بیته خۆمان ده ربازیکهین له کۆنترۆلی کۆمه لایه تی (عه شایرو، خیل، و مه زه هب، و ئایدیایی) و ته نیا کۆنترۆل یاسا بیته و ریژگرتن له مافه کانی مرۆف، قسه کردن له سهه ئه وهی دهستور ئیستا له عێراقدا ئه و باسیکی دیکه و پڕ له ئالۆزی و کیشمه کیشی سیاسی ئه قلیمی و نیوده ولته تی..